

1.

04.06.1979.

Mīlais tēvs, mīlais Puzuk, mīlā Kveta,

Sveicieni no Ruziņas, kur kārtējo reizi nākas sabūt. Neuztraucieties par mani — negrastos pazust. Sūtu šo vēstuli Olgai caur jums, jo nezinu, kur viņa ir un kā pasta lietas nokārtotas Hrādečekā.

V.

Mīlā Olga,

Rādās, astrologiem bija taisnība, kad viņi pareģoja, ka šogad es atkal nonāksu cietumā, un teica, ka vasara būs karsta. Patiešām, šeit valda smacējoša tveice — sajūtas kā mūžīgā pirtī. Mana kārtējā tupēšana ķurķi Tev droši vien sagādā daudz galvassāpju — man žēl, ka tā. Domāju — Tev vajadzētu palikt Hrādečekā un tur saimniekot — rūpēties par pļaviņu, veikt uzlabojumus mājā, vest suņus pastaigās uz zivju dīķi utt. Vienmēr būs kāds radnieks vai draugs, kurš gribētu tur ar Tevi pavadīt atvaļinājumu. Nav jēgas palikt Prāgā — atrodoties šeit, Tu man nekādi nevari palīdzēt. Turklāt — ko gan Tu sadarītu visu cauru dienu? Visbeidzot, arī dzīvokli esam izīrējuši. Tev gan noteikti būtu jāiemācās vadīt automašīnu, lai varētu iepirkties un tamlīdzīgi. Un tad Tu nebūtu allaž atkarīga no citu palīdzības. Citiem vārdiem, Tev vajadzētu dzīvot pilnīgi normālu dzīvi — tā, it kā es būtu vienkārši kaut kur izbraucis. Ja zināšu, ka ar Tevi viss ir kārtībā un par Tevi rūpējas, tā būs vislabākā palīdzība, ko Tu man varētu sniegt. Es, protams, nezinu, cik ilgi šis izbraukums turpināsies, neloloju nekādas ilūzijas un patiesībā par to tikpat kā nedomāju. Vispār par mūsu "lietu" daudz neprātoju, jo tur nav nekā, par ko prātot. Bilde ir skaidra un skaidrs (pēc rūgtās pieredzes) arī, kas man jādara un kā. Domāju par pilnīgi citām lietām — žēl, ka nedrīkstu par tām rakstīt. Cietums kā tāds, bez šaubām, ir bezgala garlaicīgs — nav nekāda prieka dienu no dienas blenzt sienā, taču ar katru jaunu reizi man ir vieglāk to paciest, jo daudz kas no tā, kas mani mēdza izvest no pacietības, vairs nespēj pārsteigt vai sarūgtināt. Visvairāk raizējos, ka manis dēļ cilvēkiem ārpusē var būt lielas nepatīkšanas. Lūdzu raksti man par to. Ļoti priecājos, ka dr. Danišs būs mans aizstāvis, pat ja, visticamāk, tikai īsu brīdi. Sirsnīgi sveicini Andulku un, lūdzu, iedod viņai izlasīt šo vēstuli. Žēl, ka nevarēšu viņai rakstīt, bet varbūt viņa varētu rakstīt

Vēstules Olgai

man. Katru dienu pievakarē klausos bērnu čalās, kas nāk no tuvējā rotaļu laukuma, tādēļ var teikt, ka man tomēr ir šāda tāda saikne ar ārpasauli. Mēģinu cik necik nodarboties ar jogu, bet rūmes ir par maz — katra kustība jāizskaitļo līdz milimetram. Un turklāt ir pārāk karsti, lai ar to nodarbotos. Ja sūtīsi paciņu, liec tajā ierastās lietas — sulas pulveri, citronus, sieru šķēlītēs, cigārus, nedaudz šķīstošā kakao un tā tālāk. Un, pats galvenais, raksti man bieži. Zini taču, cik svarīga šeit ir katra informācijas druska — pat ziņas par to, kā mūsu zālājam klājas sausumā. Tas pagaidām viss. Atstāšu brīvu vietu gadījumam, ja vēl kas ienāk prātā.

Skūpstu,
Vašeks

[..]

P. S. Ļoti svarīgi! Nopirku no Trinkija skaistu gleznu. Viņam jānosūta 5000 kronu.

Otrdiena, 05.06.

Beidzot lietus! Un negaiss! Klimatu iekštelpās tas tik ātri izmainīt nevar, tomēr veldzē tik un tā. Biju jau sācis baidīties, ka nosmakšu. Tagad esmu pacīlātā noskaņojumā. Es Tev vienmēr rakstīšu tikai tad, kad būšu labā omā, — kad jūtīšos nomākts, klusēšu. Žēl, ka laikā starp diviem ieslodzījumiem man kārtējo reizi nav izdevies uzrakstīt lugu. Tā nav rakstnieka krīze — joprojām rakstu ar prieku (un vēlmi rakstīt šeit izjūtu īpaši spēcīgi — tagad, kad nav iespējas to darīt) —, tā ir drīzāk tāda kā ideju krīze. Kaut gan Faustu esmu pārdomājis un gandrīz līdz pusei uzrakstījis, tik un tā neesmu ar to īsti apmierināts. Man gribētos kādudien atkal uzrakstīt ko neapstrīdami labu, nevis tādu, kas patīk tikai dīvaiņiem (piemēram, “Viesnīca kalnos”). Mēģināšu Faustu te nedaudz galvā pārcīlāt. Pastāv iespēja, ka varēšu šeit mācīties angļu valodu. Tas būtu brīnišķīgi.

— * —

Iespējams, būsi jau pamanījusi, ka mūsu Prāgas dzīvoklim ir jauna slēdzene. Man pašam ir divas atslēgas, un vienu es atstāju pie kaimiņa mūsu īrniekam, — no tās jāuztaisa dublikāti. Slēdzene viņiem bija jānomaina, jo vecā atslēga vairs nederēja. Tas tāpēc, ka torīt slēdzene jau vienreiz bija nomainīta. Man to paskaidroja šādi — Drošība domāja, ka neveru vaļā durvis, un tāpēc tās uzlauza. Atklājuši, ka neesmu mājās, viņi nomainīja slēdzeni,

Pirmstiesas apcietinājums Ruziņē

un vēlāk, kratīšanas laikā, to nomainīja vēlreiz. Es nebiju mājās, jo blandījos pa pilsētu, izbaudot brīvību, kā zinādams, ka drīz nāksies to zaudēt. Vēlāk viņi mani atrada pie kāda ciemos. Kad viņi mani arestēja, es izteicu dažas piezīmītes Honzas Ņemeca garā, kas īsti neatbilst manam rāmajam raksturam, taču tobrīd nespēju izdomāt neko asprātīgāku. Tā bija bezpalīdzības sajūtas izraisīta emocionāla reakcija, taču saskaņā ar viņu skaidrojumu es vienkārši mēģināju apburt kādu jaunkundzi, kura to visu dzirdēja. Ak, nekas. Tad jau redzēs. Trešdiena, rīts — karstuma vilnis turpinās — sapnis par Formanu...

2. fragments

19.06.1979.

(..)

Es šo ieslodzījumu neuztveru nedz tik traģiski kā 1977. gadā (toreiz, protams, aina bija daudz bēdīgāka, turklāt es biju jauniņais un pārbijies kā diegs), nedz arī kā joku (kā pērn), bet drīzāk uztveru to ar zināmu nolemtību — kā kaut ko tādu, ko man jau sen bija lemts piedzīvot. Šķiet, ka tikai tagad — kad divi savādie priekšskrējieni ir aiz muguras un pienākusi trešā reize — beidzot noticis nenovēršamais, kam pretī biju virzījies jau sen. Ja tas nebūtu noticis, es, iespējams, būtu vēl nervozāks, jo zemapziņā turpinātu to gaidīt. Ir sajūta, ka tad, kad tas būs garām, es beidzot kļūšu iekšēji nosvērtāks, un zināms miers iestāsies arī ap mani. (..)

3. fragments

24.06.1979.

(..)

Saprotams, nevaru Tev rakstīt par savas lietas detaļām. Taču es varētu pieminēt divas lietas. 1. Viss norit neierasti ātri un nav izslēgts (lai gan tiešu pierādījumu man nav), ka tiesa varētu notikt tuvākajā nākotnē. 2. Pazīmes liecina, ka šoreiz mani gaida jau vairāki gadi “uz nārām”, jo (vismaz manā gadījumā) noteikti jānonāk līdz visaptverošam “kopsavilkumam” (tas nozīmē iegremdēšanos diezgan dziļā pagātnē). Visdīvainākais, ka es par to diez ko nesatraucos. Esmu samierinājies ar šādu iespēju, un tā mani nedz nomāc, nedz

Vēstules Olgai

šokē. Ja mani pieņēmumi izrādīsies pareizi, nevaru paredzēt, kā pārcietīšu turpmākās fāzes. Taču labs noskaņojums šajā brīdī ir gana svarīgs, jo sākotnējās sajūtas būtiski ietekmē to, kāds būs mans garīgais stāvoklis vēlāk. (..)

4. *fragments*

08.07.1979.

(..)

Ko vēl var teikt par manu dzīvi? Izlasīju grāmatu par etruskiem un patlaban lasu vienu par Kartāgu. Nedaudz laika veltu angļu valodai, nedaudz nodarbojos ar jogu, šad un tad uzspēļu šahu (taču mans partneris ir pārāk labs spēlētājs un tāpēc prieka no tā nekāda) un nedaudz cīnos ar to, ka pa dienu ir pustumsa, bet naktī pārāk gaišs. Joprojām redzu krāsainus sapņus ar neiedomājamiem tēliem un ainām no manas jaunības — nesen redzēju sapnī Tevi, taču tas bija izņēmums, jo parasti cilvēki, par kuriem domāju visbiežāk, manos sapņos nefigurē. Izdomāju šo un to, kas derētu lugai par Faustu, — kopumā man tas tīri labi patīk un nagi niez uz rakstīšanu, šo to esmu jau uzrakstījis, bet šādā vidē man diez ko labi neveicas — jūtos kā sasaitēts, pat lielākā mērā nekā brīvībā. (Starp citu, vai esi runājusi ar Rūdolfu par mūsu viencēlienu?)

(..)

P. S. Vēstuli pārlasot, nodomāju, ka tā šķiet nostalgiskāka un rezignētāka nekā manas patiesās sajūtas. Taču tāds droši vien ir visu no cietuma sūtīto vēstuļu liktenis. Apziņa, ka vēstuli pārbaudīs, ka jāraksta skaidri (t.i., tādā kā bērna rokrakstā), — šiem un citiem faktoriem noteikti ir zināma ietekme. Runājot par man izvirzītajām apsūdzībām — patiesībā esmu, ja tā var teikt, “pieklājīgi nepakļāvīgs”, pārliecināts par savu taisnību un tādēļ bez nožēlas. (..)

5.

21.07.1979.

Mīļā Olga,

Ir sestdienas pēcpusdiena, izlasīju avīzēs, ka celsies dīzeļdegvielas cenas, tikko pabeidzu mieloties ar to, kas bija palicis pāri no pirmās paciņas, izsmēķēju cigāru un tagad sēžu, lai rakstītu Tev, jo tuvojas diena, kad varēs nosūtīt vēstules.

12

Pirmstiesas apcietinājums Ruziņē

— * —

Pirmām kārtām — kā parasti, aizmirsu Tev novēlēt daudz laimes dzimšanas dienā. Es to atcerējos dažas minūtes pēc tam, kad biju nodevis pēdējo vēstuli. Piedod! Diezin vai jebkad spēšu laboties. Tomēr — ar novēlošanos suminu! Nopirkšu dāvanu, kad tikšu ārā, jo, ja atmiņa neviļ, dāvanas no cietuma (no maizes taisītās) Tev sevišķi neiet pie sirds.

— * —

Vai esi saņēmusi iepriekšējās vēstules — numur 3 un 4? Vēstulē nr. 3 bija norādījumi, ko darīt, kad pienāks tiesa, bet 4. vēstulē bija kupons paciņai. Ja līdz trešdienai nepienāks ziņa, ka esi saņēmusi 3. vēstuli, tad norādījumus drošības pēc atkarīšu vēlreiz. Tas, vai esi saņēmusi 4. vēstuli, kļūs skaidrs brīdī, kad pienāks otrā paciņa. (Nezinu, vai no paciņas izņems ēdienu vai ne, — te ieviesti kaut kādi piesardzības pasākumi, lai mūs pasargātu no dzeltenās kaites.) Nenāktu par ļaunu, ja Tu apstiprinātu katras vēstules saņemšanu, atsūtot atklātnīti, lai es redzētu kopainu.

— * —

Pagājušajā reizē apstiprināju, ka esmu saņēmis Tavu pirmo vēstuli, un kopš tā brīža pienākušas vēl divas. Pirmā no tām mani savīlņoja un pamudināja atsākt rakstīšanu (tajā bija aprakstīts, kā jūs lasījāt manas lugas). Liels paldies! Bet otrā vēstule (pēc kārtas trešā) darīja mani nemierīgu — rakstīji, ka nesūti man buču un es zinot, kāpēc. Nezinu gan! Bet toties zinu, ka Tev nevajadzētu neko tādu man rakstīt, — vienmēr pēc tam jūtos dziļi nelaimīgs vairākas dienas no vietas. Vēstules ir vienīgais, kas šeit ir. Tu pārlasi tās desmitiem reižu, no visām pusēm pārdomā — katrs sīkums vai nu iepriecina, vai, gluži otrādi, sarūgtina un liek izjust, cik bezpalīdzīgs esi. Citiem vārdiem, raksti man mīļas vēstules! Un numurē tās, lūdzu, un uzraksti datumu, un galvenais — raksti izsmeļoši un skaidri. Galu galā tas nemaz nav tik grūti — laiku pa laikam piesēsties pie rakstāmmašīnas un aprakstīt visu, kas ar Tevi notiek!

— * —

Kā jau rakstīju, xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx*. Noslēdzoties izmeklēšanai, sāku saņemt vēstules, lai gan, protams, nevaru zināt, vai esmu saņēmis visas. Pienāca

* Cenzūras svītrojums.

Vēstules Olgai

vairākas pastkartes no VOJTEHA, arī izgriezumi no intervijas ar Milošu Formanu, patencini viņu! xxxxxxxxxxxxxx*, kartītes no Veras, no Martas (visiem saki paldies, arī Tobijam), kā arī īpatnēja vēstule no Trutnovas, kuru pievienoju, lai papriecātos arī Tu. Puzukam: gaidu Pamrovas kundzes vēstules (kādā ģimenes albumā ir bilde, kurā es soļoju aiz viņas zārka). Sveicieni tēvam, paldies viņam par pastkarti no slimnīcas, ar nepacietību gaidu ziņu, ka viņš ir vesels un jau atgriezies mājās. No Janas saņēmu atklātņi, kas rakstīta pēc operācijas — nabadzīte, sasitusi celi, nesdama atklātņi uz pastkasti.

Pasveicini viņu!

— * —

Mani ļoti ieintrigēja stāsts par gleznu “Havela kundzes mērce, mērce...”. Vai vari man to aprakstīt? Kā Tev patīk Trinkija glezna? Vai esi to redzējusi? Marijai visu to labāko!

— * —

Atbildot uz Taviem 3. vēstulē uzdotajiem jautājumiem — boileri ieslēdz ar to slēdzi, kas ir no durvju puses otrais. Uz leju — dienas strāva** nepienāk, uz augšu — pienāk. Ja Tu promejot gribi izslēgt arī nakts strāvu, tad uz leju jānospiež arī otrais slēdzis — tas, zem kura tikko salasāmi uzskrāpēts “boilers”. Man līdzī ir gaiši zilā (džinsu) soma ar dažādiem veļas gabaliem un arī ādas rokassoma. Viss pārējais, es pieņemu, tika nogādāts Tev. Esmu apmierināts ar advokāta darbu. Sarkanā krāsa bija paredzēta durvīm, bet vari to lietot arī jumta notekām. Norādījumus par nākamo paciņu nosūtīšu, kad tas būs aktuāli. Domāju, ka esmu saņēmis visas Tavas atklātnes.

— * —

Nauda pienāca, augusta beigās atsūti vēl.

— * —

Mani jautājumi: Kas Tevi ir apciemojis Hrādečekā? Vai Mejla ar Klīmu ir bijuši? Vai tēvs grasās braukt? Vai esi sarunājusi sev kompāniju visai vasarai?

* Cenzūras svītrojums.

** “Dienas strāva” ir apzīmējums augstāka tarifa elektrībai, kas tiek piegādāta dienakts gaišajā laikā. Par “nakts strāvu” jāmaksā mazāk. (*Tulkotājas piezīme.*)

Pirmstiesas apcietinājums Ruziņē

Kādi ir Tavi plāni — vai domā kaut kad aizbraukt uz Prāgu? Pie kā paliec, kad esi Prāgā? Kā mašīnai klājas? Kā suņiem? Kas Tev raksta? Ko dara draugi? Utt., utt., utt.

— * —

Par sevi varu teikt, ka esmu garīgi un arī fiziski vesels. Baidos, ka sāku pieņemt svarā (kā gan citādi, pusdienas un vakariņas taču ir vienīgie dienas notikumi!). Esmu pirmo reizi izlasījis no sākuma līdz beigām grāmatu angļu valodā (*The Triumph* — Amerikas ārpolitikas aizkulises). Saprātu galveno domu, lai gan tur bija daudz nepazīstamu vārdu. Žēl, ka man nav angļu—čehu vārdnīcas. Tā Oksfordas vārdnīca, kuru Puzuks man sagādāja, manām vajadzībām īsti neder, jo nevaru pārlicināties, vai esmu pareizi sapratis vārda nozīmi. Varbūt, ka tad, kad advokāts nāks mani apciemot, viņš varētu atnest mazo angļu—čehu vārdnīcu (man viena tāda ir Hrādečekā). Šeit man ir iespēja aizņemt angļu grāmatas. Viena no labākajām, ko esmu izlasījis, ir “Zaudētās ilūzijas”, bet patlaban lasu “Pikvika kluba piezīmes”. Bet visādā citādā ziņā cietums nav nekāda izprieca — tumsa un tukšums, un pat bērnu čalu man vairs nav. Laiku pa laikam pierakstu kādu ideju lugai, taču šajā viendimensijas vidē man tādu nav daudz.

— * —

Es Tev rakstīju šo un to par savu lietu, bet nezinu, vai esi manas vēstules saņēmusi, tādēļ konspektīvi atkārtosu — izmeklēšanu pabeidza gandrīz pirms mēneša, un tas nozīmē, ka kaut kad drīz jānotiek tiesai, lai gan, protams, nav teikts, ka tā notiks. Citiem vārdiem, es neko daudz nezinu. Taču man jābūt gatavam, ka prāva sāksies drīz un ka mani notiesās. Domāju, morāli esmu tam gatavs. Un Tu? Mans lūgums par atbrīvošanu tika noraidīts, un es iesniedzu sūdzību. Lūgums par apciemojumu palika neatbildēts. Mans apcietinājuma termiņš beidzas nākamnedēļ un droši vien tiks pagarināts, kā parasti.

— * —

Esmu pārsteigts, ka Zdeņeks, Landāks un citi draugi nav man atsūtījuši atklātnes. Iespējams, viņi ir sūtījuši, bet nekas nav pienācis. Lai gan pastkartes parasti saņemu. Mani nedaudz uzjautrināja tas, ka bija jāparaksta apstiprinājums, ka neesmu saņēmis vēstuli no Jirkas Pallasa.

SATURS

Īsa biogrāfija	2
“Havels bez glances”. <i>Ruta Ruduša</i>	5
I. VĒSTULES 1.—17.	7
Pirmstiesas apcietinājums Ruziņē 1979. gada jūnijs — 1980. gada janvāris	
II. VĒSTULES 18.—86.	59
Ieslodzījuma vieta Heržmanicē 1980. gada janvāris — 1981. gada augusts	
III. VĒSTULES 87.—128.	203
Ieslodzījuma vieta Pilzenē 1981. gada augusts — 1982. gada maijs	
IV. VĒSTULES 129.—144.	307
Ieslodzījuma vieta Pilzenē 1982. gada maijs—septembris	
Personu alfabētiskais rādītājs	362